הִלְכוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה סִימָן תקצו תקצז

תקצו ובו סָעִיף אֶחָד:

א א**לְאַחַר הַתְּפִלָּה** (א) **מְרִיעִים תְּרוּעָה גְּדוֹלָה בְּלֹא תְּקִיעָה.** הַגָּהּ: וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת נוֹהֲגִין לַחֲזֹר וְלִתְקֹעַ (ב) שְׁלֹשִׁים קוֹלוֹת (מנהגים ישנים). וּלְאַחַר שֶׁיְּצָאוּ בָּזֶה, שׁוּב (ג) [א] (ג) אֵין לִתְקֹעַ עוֹד (ד) בְּחִנָּם. אֲבָל קָטָן אֲפִלּוּ הִגִּיעַ לְחִנּוּךְ, (ה) מֻתָּר לוֹמַר לוֹ שֶׁיִּתְקַע (המגיד פרק ב' מהלכות שופר (ס"ז)), וּמֻתָּר לוֹ לִתְקֹעַ (ו) כָּל הַיּוֹם (אור זרוע דראש השנה (סי' שפט"ו ס"ק יח)):

א טוּר בְּשֵׁם רַב עַמְרָם (סוף סדר ר"ה).

א טוּר בְּשֵׁם רַב הַאי וְהָרִי"ף גְּאוֹנִים (הל' תשובה) וְכֵן כָּתַב הָרֹא"שׁ בְּפִסְקָיו סוֹף רֹאשׁ הַשָּׁנָה (פ"ד סי' יד) וְהַמָּרְדְּכִי בְּתְחִלָּה (פ"א סי' תשח) וְהַגְּהוֹת מַיְמוֹנִיּוֹת פֶּרֶק א' (אות א) וּמַהַמַּדְרָשׁ שֶׁצִּוַּנִתִּי לְעֵיל בְּסִימָן תקפ"א (אות ח). **ב** אַגָּדָה (פ"ד סי' כא). **ג** אָגוּר (סי' תתכ).

תקצז אִם מֻתָּר לְהִתְעַנּוֹת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. וּבוֹ ג' סְעִיפִים:

א (ד) (א) א**אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים וּשְׂמֵחִים,** (ב) **וְאֵין מִתְעַנִּין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְלֹא בְּשַׁבָּת שׁוּבָה,** ב**אֲפִלּוּ לֹא יֹאכְלוּ כָּל שָׁבְעָם, לְמַעַן לֹא יֵקָלוּ רֹאשָׁם וְתִהְיֶה יִרְאַת ה' עַל פְּנֵיהֶם:** **ב** [*] (ג) ג**יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁקִּבָּלָה בְּיָדָם (ד) שֶׁכָּל מִי שֶׁרָגִיל לְהִתְעַנּוֹת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה** (ה) **וּמְשַׁנֶּה רְגִילָתוֹ וְאֵינוֹ מִתְעַנֶּה, אֵינוֹ מַשְׁלִים שְׁנָתוֹ.**

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

א [א] **אֵין תִּתְקַע.** עַיִן בְּאֵר הֵיטֵב. עַיִן בְּחֶכְמַ צְבִי (סי' לה) דְּמוֹכֵחַ מִשַּׁבָּת דַּף קי"ד (ע"ב) וּבְחֶלְיַן דַּף פ"ד (ע"ב) (בְּשַׁבָּת) [בְּתוֹסְפוֹת] שָׁם (ד"ה תקיעת שופר) וְכֵן בִּרֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁאֵינוֹ חָל יוֹם טוֹב, שֶׁתְּקִיעַת שׁוֹפָר בְּחִנָּם אֲסוּר מִדְּבָנָן אֲפִלּוּ בְּיוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁאֵינוֹ חָל בְּשַׁבָּת (כנ"ז: ד"ה רדייתא), וּדְלֹא כְּהַט"ז סִימָן תקצ"ו (סק"ב), וּפְנֵים מְאִירוֹת (ח"א סי' קב) כָּתַב לְיַשֵּׁב קֻשְׁיַּת הַחֶכֶם צְבִי, וְכָתַב דִּבְשַׁאָר יוֹם טוֹב מוֹדֶה הַט"ז דְּאָסוּר, רַק בְּיוֹם טוֹב דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה מַתִּיר, דִּבְשַׁאָר יוֹם טוֹב אֵיכָא שִׂבְּוּת שֶׁמָּא יִתְקַן כְּלִי שִׁיר, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּיוֹם טוֹב דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה דְּלֹא גָּזְרוּ עַל זֶה כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַט"ז סִימָן תקפ"ח (סק"ה), אִם כֵּן כָּל הַיּוֹם מֻתָּר לְתְקֹעַ אִם אֵינוֹ בְּשַׁבָּת, דִּבְשַׁבָּת אֵיכָא גְּזֵרָה אַחֲרִיתִי שֶׁמָּא יְטַלְטֵל, עַיִן שָׁם. וְעַיִן בְּסִפְרוֹ מִשְׁלָם בְּרֹאשׁ הַסֵּפֶר (סי' ה) עַנְיָנִים מְלֻקָּטִים מֵהֶחֶכָם צְבִי ז"ל שֶׁכָּתַב אֲשֶׁר כְּתֻבָתָ לְיַשֵּׁב תְּמִיהָתִי בְּסִפְרִי, עַיִן שָׁם שֶׁדָּבָרָיו סוֹתְרִים לְדִחוּיִים מַה שֶּׁכָּתַב הַפָּנִים מְאִירוֹת עַל הַשָּׁגָתוֹ עַל הַט"ז, עַיִן שָׁם:

ב [בשו"ע] **יֵשׁ מְקוֹמוֹת כו'.** וְכָתַב בְּשִׁבּוּת יַעֲקֹב חֵלֶק א' סוֹף סִימָן ל' דְּבַעֲל בְּרִית שֶׁרָגִיל לְהִתְעַנּוֹת בְּכָל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אָסוּר לוֹ לֶאֱכֹל, דְּהַאי תַּעֲנִית דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וַדַּאי צָרִיכִין קַבָּלָה וְנֶדֶר כְּמִשְׁמֵעוּת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ סִימָן תקצ"ז (ס"ב), וְגַם מִשְׁמֵעוּת הַפּוֹסְקִים הֶרְגֵּל לְהִתְעַנּוֹת כָּל יְמֵי מִשְׁמַע אֲפִלּוּ אֵיכָא סְעֻדַּת מִצְוָה, וּכְמוֹ דִּמְבֻטָּל מִשִּׂמְחַת יוֹם טוֹב. וְגַם לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב דְּסַכָּנָה אֵיכָא בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מֻשְׁלָם שְׁנָתוֹ וַחֲמִירָא מֵאִסּוּרָא, לָכֵן אַל יְשַׁנֶּה רְגִילָתוֹ לְמַעַן יַאֲרִיךְ יָמִים הוּא וּבָנָיו. וְכָתַב בְּכֻנְסֶת יְחֶזְקֵאל סִימָן כ"ג בְּאֶחָד שֶׁנִּתְפַּס בְּכִכְלֵי בְּרִזֶל בְּסַכָּנַת נְפָשׁוֹת מַחֲמַת עֲלִילָה, וְנָדַר נֶדֶר עַל דַּעַת רַבִּים כְּשֶׁיְּצִילֵנוּ ה' יִתְעַנֶּה כָּל יְמֵי שְׁנֵי יָמִים רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְלֹא רָצָה לְהִזְדַּקֵּק לְהַתִּיר נִדְרוֹ

בַּאוּר הֲלָכָה

וְכָתְבוּ בְּפִתְחֵי עוֹלָם (סק"ג) **בְּשֵׁם יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב** (סק"ג) **דְּאִם יֵשׁ כַּאן שְׁנֵי מְקוֹמוֹת, בְּאֶחָד יִשְׁמַע סֵדֶר הַבְּרָכוֹת שֶׁל שְׁנֵי יָמִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְאִם יֵלֵךְ לְמָקוֹם שֶׁתּוֹקְעִין לֹא יִהְיֶה אֶפְשָׁר לוֹ לִשְׁמֹעַ רַק סֵדֶר תְּקִיעוֹת דְּיוֹם שְׁנִי שֶׁהוּא מָקוֹם רָחוֹק שֶׁלֹּא יָכוֹל לָבוֹא לְשָׁם עַד לֵיל שְׁנִי דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, הוֹלֵךְ לְמָקוֹם שֶׁמְּבָרְכִין. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְיָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁגַּם חַיֵּי אָדָם וְהַפְרֵי מִגְדִּים מוֹדִים לוֹ שֶׁלֹּא לְדַחוֹת הַבְּרָכוֹת שֶׁל שְׁנֵי הַיָּמִים בִּשְׁבִיל תְּקִיעוֹת דְּיוֹם שְׁנִי לְדִידָן דִּבְקִיאִין בְּקֶבִיעָא דְּיַרְחָא:**

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

א (א) **מְרִיעִים תְּרוּעָה גְּדוֹלָה.** כְּדֵי (ב) לְעַרְבֵּב הַשָּׂטָן, (ג) שֶׁלֹּא יְקַטְרֵג עֲלֵיהֶם אַחַר הַתְּפִלָּה שֶׁהוֹלְכִים וְאוֹכְלִים וְשׁוֹתִים וּשְׂמֵחִים לוֹמַר שֶׁאֵינָם יְרֵאִים מֵאֵימַת הַדִּין. אֲבָל אֵין אָנוּ נוֹהֲגִין כֵּן רַק בְּסִיּוּם תְּקִיעָה אַחֲרוֹנָה שֶׁל הַשְׁלֵמַת מֵאָה קוֹלוֹת כְּמוֹ שֶׁנָּבְאַר לְקַמָּיה. הַמַּקְרֵא אוֹמֵר תְּקִיעָה גְּדוֹלָה, וְהַתּוֹקֵעַ מַאֲרִיךְ בָּהּ יוֹתֵר מִשְּׁאָר תְּקִיעוֹת [מַטֵּה אֶפְרַיִם (ס"א)]: **(ב) שְׁלֹשִׁים קוֹלוֹת.** וּבְשֶׁלָּ"ה (מסכת ר"ה פרק נר מצוה ד"ה בענין סדר התקיעות) כָּתַב לִתְקֹעַ מֵאָה קוֹלוֹת, דְּהֵינוּ שְׁלֹשִׁים דִּישִׁיבָה, וְהַתְּקִיעוֹת שֶׁל סְדָרִים, וּשְׁלֹשִׁים אַחַר הַתְּפִלָּה, א)וּלְהוֹסִיף עוֹד שֶׁבְּסַךְ הַכֹּל יִהְיוּ מֵאָה קוֹלוֹת: **(ג) אֵין תִּתְקַע עוֹד וְכוּ'.** דְּכֵיוָן שֶׁאֵין צָרִיךְ, הֲרֵי כָּכָל שֶׁאֵר יוֹם טוֹב שֶׁאָסוּר לִתְקֹעַ מִשּׁוּם שְׂבוּת. וְעַיִן בְּטַ"ז (סק"ב) שֶׁדִּעְתּוֹ דְּיוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה (ג) אֵינוֹ דּוֹמֶה לְשְׁאָר יוֹם טוֹב בָּזֶה, (ד) אֲבָל רֹב הָאַחֲרוֹנִים הִסְכִּימוּ לְאֶסֹּר כְּדִבְרֵי הָרַמְ"א. וּלְעִנְיַן טַלְטוּל (ה) לְכֻלֵּי עָלְמָא שָׁרֵי כָּל הַיּוֹם, דְּהָא רָאוּי לִתְקֹעַ בּוֹ לְהוֹצִיא אֲחֵרִים שֶׁלֹּא יָצְאוּ עֲדַיִן: **(ד) בְּחִנָּם.** וְגַם (ו) אָסוּר לְהוֹצִיא הַשּׁוֹפָר כְּשֶׁאֵין צָרִיךְ לִתְקֹעַ, דְּהָוֵי הוֹצָאָה שֶׁלֹּא לְצָרְכּוֹ. וְעַיִן סִימָן תקי"ח סָעִיף א' בְּהַגָּ"ה. (ז) וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁיִּתְקַע בְּיוֹם שֵׁנִי אָסוּר לִתְקֹעַ בְּרֹאשׁוֹן לְהִתְלַמֵּד: **(ה) מֻתָּר לוֹמַר לוֹ שֶׁיִּתְקַע.** הֵינוּ (ח) אַף לְהִשְׁתַּדֵּל לְלַמְּדוֹ אֹפֶן הַתְּקִיעוֹת, וַאֲפִלּוּ אַחַר שֶׁאֵינוֹ אָבִיו (ט) מַשְׁמַע דְּמֻתָּר בָּזֶה, דְּמִנְּהָגָן לְקָטָן: **(ו) כָּל הַיּוֹם.** אֲקָטָן (י) קַאֵי, דְּאִלּוּ גָּדוֹל (יא) הָא כְּבָר כָּתַב דְּאֵין לִתְקֹעַ עוֹד בְּחִנָּם:

א (א) **אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים וּשְׂמֵחִים.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר אַף שֶׁהוּא יוֹם הַדִּין מִכָּל מָקוֹם מִצְוָה שֶׁל וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ' (דברים טז יד) שַׁיָּךְ גַּם בּוֹ, (ב) שֶׁגַּם הוּא בִּכְלַל חַג, כִּדְכָתִיב (תהלים פא ד) 'תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר (ג) בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ', וְנֶאֱמַר בִּנְחֶמְיָה ח' (פסוק י) 'אִכְלוּ מַשְׁמַנִּים וּשְׁתוּ מַמְתַקִּים' וְגוֹ' 'כִּי קָדוֹשׁ הַיּוֹם לַאֲדֹנֵינוּ וְאַל תֵּעָצֵבוּ כִּי חֶדְוַת ה' הִיא מָעֻזְּכֶם': **(ב) וְאֵין מִתְעַנִּין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה.** אִם לֹא בְּתַעֲנִית חֲלוֹם שֶׁגַּם בְּשְׁאָרֵי יוֹם טוֹב מִתְעַנִּין עַל זֶה. כָּתַב עֶטֶרֶת זְקֵנִים דְּלְכֻלֵּי עָלְמָא מֻתָּר לְהִתְעַנּוֹת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וּלְהִתְפַּלֵּל עַד חֲצוֹת, אַף עַל גַּב דְּבִשַּׁבָּת וּשְׁאָר יוֹם טוֹב אָסוּר. וְכֵן אִיתָא לְעֵיל בְּסִימָן תקפ"ד סָעִיף א' בְּהַגָּ"ה: **ב** (ג) **יֵשׁ מְקוֹמוֹת וְכוּ'.** ב)הַמִּתְעַנֶּה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה (ג) רָאוּי שֶׁיִּלְמֹד כָּל הַיּוֹם אוֹ יַעֲסֹק בְּתוֹרוֹת וּבַקָּשׁוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה כֻּלּוֹ לַהּ'. (ד) כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּאַף שֶׁמְּבֹאָר לְעֵיל בְּסִימָן תקכ"ז סָעִיף כ' (בהגה"ה) דְּהַמִּתְעַנֶּה אָסוּר לְבַשֵּׁל לְאֲחֵרִים, ג)מִכָּל מָקוֹם אִשָּׁה הַמְשֻׁעְבֶּדֶת בְּבֵית בַּעַל הַבַּיִת שֶׁמְּשַׁעְבְּדָת לוֹ [וְהוּא הַדִּין אִשָּׁה שֶׁמְּשַׁעְבֶּדֶת לְבַעְלָהּ לֶאֱפוֹת וּלְבַשֵּׁל בְּשְׁבִילוֹ וְאֵין לָהּ אַחֵר לְזָנָהּ], מֻתֶּרֶת לְבַשֵּׁל בְּשְׁבִילוֹ: **(ד) שֶׁכָּל מִי שֶׁרָגִיל וְכוּ'.** הֵינוּ (ה) שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים: **(ה) וּמְשַׁנֶּה רְגִילָתוֹ וְכוּ'.** הֵינוּ לְעִנְיַן יוֹם.

שַׁעַר הַצִּיּוּן

א (ג) אֲבָל כָּל זֶה אֵינָן מִתְעַכְּבוֹת, שֶׁאִם לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן אֵין עִכּוּב בַּדָּבָר, שֶׁהֲרֵי כְּבָר יָצְאוּ יְדֵי חוֹבָתָן [פּוֹסְקִים]: **(ג)** רַב עַמְרָם (סוף סדר ר"ה) וּכְבַאוּר הַט"ז (סק"א): **(ג)** כֵּן הֶלְיצוּ בַּעֲדוֹ שֶׁגַּם הוּא מוֹדֶה לְשְׁאָר יוֹם טוֹב דְּאָסוּר כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתּוֹר שֻׁ"ס מִפְּרָשׁ (שבת קיד:), עַיִן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק"א): **(ד)** מִגֵּן אַבְרָהָם (סק"ב) וַחֲכָם צְבִי (סי' לה) וְקָרְבָן נְתַנְאֵל (פ"ד סי' ז אות ת) וִישׁוּעוֹת יַעֲקֹב (סק"א) וְחֶמְדַּ מֹשֶׁה (סק"א) וּנְהַר שָׁלוֹם (סק"ב) וּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק"ג) וּבְגַדֵּי יֶשַׁע (סק"א), וּדְלֹא כְּטַ"ז וְאַיְתוֹ אַחֲרוֹנִים שֶׁהֶחֱזִיקוּ דְּבָרָיו: **(ה)** אַחֲרוֹנִים: **(ו)** מִגֵּן אַבְרָהָם (שם) וְאֵלִיָּה רַבָּה (סק"א): **(ז)** שָׁם: **(ח)** כֵּן מוֹכֵחַ בְּפוֹסְקִים: **(ט)** פְּרִי מְגַדִּים (אש"א סק"ג): **(י) וּפְשׁוּט שֶׁהַגָּדוֹל גַּם כֵּן מֻתָּר לְהַשְׁתַּדֵּל לְלַמְּדוֹ כָּל הַיּוֹם: (יא)** וּמִזֶּה שְׁמַצְיַן אוֹר זָרוּעַ דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אֵינָנוּ מַהֲרַמ"א, רַק מַאֲיָזֶה הָאוֹר זָרוּעַ (סי' רסו) מֻתָּר לִתְקֹעַ בְּחִנָּם אַחַר שֶׁיְּצָאוּ מִכְּבָר, וְהָרַמ"א (דרכי משה סי' תקפח אות א) פָּלִיג עָלָיו כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (שם):

א] **לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב:** בשו"ע הרב (ס"א) הביא כל המנהגים שהוזכרו בשו"ע ובמשנ"ב כאן. ובסידורו כתב: בקדיש שלם קודם תוקבל תוקעין תשר"ת תש"ת תר"ת [והוא ע"פ מה שכתב קודם לכן שיש לתקוע גם בתפילת מוסף שבלחש א"כ בתקיעות אלו משלים למאה קולות]. ב] ובשו"ע הרב (ס"ג) כתב: המתענה בראש השנה צריך ללמוד כל היום וכו'. ג] ובשו"ע הרב (ס"ד) כתב: המתענה בר"ה או בשאר יו"ט אסור לו לבשל או לעשות שאר מלאכות אוכל נפש לצורך אחרים וכו'. ולא הביא חילוק בין משרתת לשאר אדם.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הַגָּהָה: וּמִי שֶׁאֵינוֹ יָרֵא לְנַפְשׁוֹ (ג) אֵין צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת כָּל יָמָיו (כל בו (סי׳ סט) ומנהגים), (ו) רַק צָרִיךְ הַתָּרָה כְּמוֹ שְׁאָר נֶדֶר ((כל בו) [בית יוסף] (ד״ה כתב הכלבו)): **ג** ד**הַמִּתְעַנֶּה פַּעַם אַחַת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה (ז) תַּעֲנִית (ג) [ג] חֲלוֹם, אִם הָיָה בְּיוֹם רִאשׁוֹן,** (ד) **צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת (ח) שְׁנֵי הַיָּמִים (ט) כָּל יָמָיו, וְאִם הָיָה בְּיוֹם שֵׁנִי,** ה**יִתְעַנֶּה כָּל יָמָיו (י) יוֹם שֵׁנִי בִּלְבַד.** הַגָּהָה: (יא) וְאֵין צָרִיךְ (ה) לְמֵיתַב תַּעֲנִית לְתַעֲנִיתוֹ, (יב) דְּהָא יֵשׁ אוֹמְרִים דְּמִצְוָה לְהִתְעַנּוֹת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה (תרומת הדשן סימן רע״ח). וְאֵין אוֹמְרִים עֲנֵנוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, (יג) כְּמוֹ שֶׁאֵין אוֹמְרִים בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים (הגהות מנהגים (יום קנ״ב)):

ד הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי (שם) וְהָאֲגוּר (שם) בְּשֵׁם אַגָּדָה (שם) שֶׁקִּבָּלָה מִמְּקוֹרֵינוּ.
ה תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן רע״ח.

תקצח וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א [*] א**רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת** (א) **אוֹמְרִים 'צִדְקָתְךָ' בְּמִנְחָה.** הַגָּהָה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא לְאָמְרוֹ (ר״ן סוף ראש השנה (ט. ד״ה גמ׳) ומנהגים (בהקדמה, ומנהגי ר״ה)), וְכֵן אָנוּ נוֹהֲגִים:

א טוּר בְּשֵׁם רַב עַמְרָם, וְהַכָּל בּוֹ (סי׳ סו) בְּשֵׁם רַב הַאי.

א טוּר בְּשֵׁם אֲבִי הָעֶזְרִי (מס׳ ברכות סי׳ צז), וְכֵן כָּתַב הָרֹא״ש בְּסוֹף רֹאשׁ הַשָּׁנָה (פ״ד סי׳ יד).

תקצט וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א [*] (א) א**לֵיל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת,** (ב) **אוֹמְרִים וַתּוֹדִיעֵנוּ:**

א מִימְרָא דְּרַב וּשְׁמוּאֵל בְּיֹצֵה (ג׳) [ד׳] (ע״ב), וּכְרָבָא דַּף (ד׳) [ה׳] (ע״ב).

תר בֵּיצָה שֶׁנּוֹלְדָה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְדִינֵי הַקִּדּוּשׁ. וּבוֹ ג׳ סְעִיפִים:

א א**בֵּיצָה שֶׁנּוֹלְדָה בְּיוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן, וְכֵן מַה שֶּׁנִּצּוֹד בּוֹ, וְכֵן מַה שֶּׁנִּתְלַשׁ בּוֹ,** (א) **אָסוּר בַּשֵּׁנִי.** הַגָּהָה: וּכְבָר

בֵּאֵר הֵיטֵב

לְהִתְעַנּוֹת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, עַיֵּן שָׁם. וְנִרְאֶה לִי רְאָיָה מֵחַנָּה וְאֶלְקָנָה אִישׁ הָאֱלֹהִים שֶׁאָכְלוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְכֵן מִבֹּאר בִּנְחָמְיָה ח׳ (פסוק י) 'אִכְלוּ מַשְׁמַנִּים וּשְׁתוּ מַמְתַקִּים' בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. וּבְמַגִּיד מֵישָׁרִים (סוף) פָּרָשָׁה נִצָּבִים כָּתַב שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בָּשָׂר וְלִשְׁתּוֹת יַיִן בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה: **ב** (ב) **אֵין צָרִיךְ.** וְכֵן עָשָׂה מַעֲשֶׂה הָרַ״ם לְזַנְזֵנוֹ בְּסַפָּר שְׁתֵּי יָדוֹת (מערכי סוף ערך תענית). וְעַל כָּל פָּנִים בְּלֵילָה שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אָסוּר לְהִתְעַנּוֹת כְּמוֹ בְּשְׁאָר יוֹם טוֹב. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ג). וְהַמִּתְעַנֶּה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אוֹ בְּשְׁאָר יוֹם טוֹב אָסוּר לְבַשֵּׁל לְאַחֲרִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סִימָן תקכ״ז סָעִיף כ׳ בְּהַגָּ״ה, עַיֵּן שָׁם: **ג** (ג) **חֲלוֹם.** וְאִם הוּא סָפֵק אִם הוּא מֵהַחֲלוֹמוֹת שֶׁמִּתְעַנִּים בְּשַׁבָּת, אֵין לְהִתְעַנּוֹת. כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב״י): (ד) **צָרִיךְ.** וּמִי שֶׁאֵינוֹ יָרֵא אֵין צָרִיךְ כְּדַלְעֵיל (ס״ב). עַיֵּן מִנְהָגִים: (ה) **לְמֵיתַב.** אֲפִלּוּ חָל בְּשַׁבָּת:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

מִשּׁוּם דְּהוֹכִיחַ מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה דַּף י״ח (ע״ב) דְּקָאָמַר בְּשִׁלְשָׁה בְּתִשְׁרֵי בְּטֵלָה אַדְּרַבָּתָא כו׳ דִּלְפִי הַמַּסְקָנָא מִצְוָה לְהִתְעַנּוֹת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְדָחָה רְאָיַת הַשּׁ״ז סִימָן תקצ״ז (סק״א) עַיֵּן שָׁם, וְכָתַב שִׁשְּׁלִשָּׁה לוֹמְדִים אֶחָרִים הַתִּירוּ לוֹ אָמְרִתִּי הוֹאִיל וְהַהֶתֵּר, מֵאֲחַר דְּאִיכָּא דְּעוֹת דְּבָרִיעֲבַד מֻהֳנֵי הַתָּרָה עַל דַּעַת רַבִּים, עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן בְּשַׁאֲגַת אֲרִיֵה סִימָן (כ״א) [ק״א] הֲבִיא רְאָיָה מִשּׁ״ס דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה דִּלְעֵיל דְּאָסוּר לְהִתְעַנּוֹת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְעַיֵּן שָׁם סִימָן ק״ב דְּלֹא מַבָּעְיָא שֶׁאָסוּר לְהִתְעַנּוֹת בּוֹ, אֶלָּא דִּשְׁמַחְתּוֹ מִצְוָה כְּשְׁאָר יוֹם טוֹב, לְחַיֵּב בְּקִדּוּשׁ כְּשְׁאָר יוֹם טוֹב, וְאָסוּר לְטָעֵם כְּלוּם קֹדֶם קִדּוּשׁ, וְאֵין קִדּוּשׁ אֶלָּא בִּמְקוֹם סְעֻדָּה, וְכָל סְעֻדַּת יוֹם טוֹב עָלֶיהָ: **ג** [ג] **חֲלוֹם.** עַיֵּן לְעֵיל סִימָן רפ״ח בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה שָׁם (סק״א) מִדִּינִים אֵלּוּ. וְעַיֵּן בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה (סק״ב) שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת כְּמַעַט כָּל הַיּוֹם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת מִתְבּוֹדֵד וְלוֹמֵד לְקַיֵּם כָּלוֹ לַה׳, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (עיין מחזיק ברכה סי׳ רפח ס״ק יב) בְּמִתְעַנֶּה תַּעֲנִית חֲלוֹם בְּשַׁבָּת:

א [בשו״ע] **רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁחָל כו׳.** וְעַיֵּן תַּשְׁבֵּ״ץ חֵלֶק ג׳ סִימָן (קע״ז) [קע״ו] וּבְחֵלֶק ב׳ סִימָן רמ״ח וּבְיָבִין שְׁמוּעָה לְרַשְׁבַּ״ץ רֵישׁ מַאֲמַר חָמֵץ. וְעַיֵּן בִּרְכֵי יוֹסֵף (סק״ב) מִשָּׁם אַרְחוֹת חַיִּים (הל׳ ר״ה דין סדר תפלת ר״ה סי׳ יח) בְּשֵׁם בַּעַל הָעִתִּים דְּמִקּוֹמוֹת שֶׁאוֹמְרִים אֲבִינוּ מַלְכֵּנוּ בְּשַׁבָּת אֵין אוֹמְרִים אֲבִינוּ מַלְכֵּנוּ דְּתַקִּינוּ רַבָּנָן קַדְמָאֵי וְאַחַר כָּךְ צִדְקָתְךָ וְכֵן כָּתַב בְּשֵׁרִי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה סִימָן תרכ״ב (הגה״ט) דְּאַף דְּצִדְקָתְךָ תְּדִיר, מִכָּל מָקוֹם אֲבִינוּ מַלְכֵּנוּ נֶאֱמַר בְּשַׁחֲרִית וּבְמִנְחָה וְצִדְקָתְךָ רַק בְּמִנְחָה. וּבִרְכֵי יוֹסֵף סִימָן תרמ״ג (סק״ב) הַקְשָׁה עַל זֶה מִסַּכָּה דַּף (נ׳) (ב״ר) (ע״א) דְּסָבְרִינָא לֵיהּ לְרַבָּה בַּר בַּר חָנָה דִּזְמַן תְּדִיר וְאַחַר כָּךְ סָכָה מִשּׁוּם דִּזְמַן תְּדִיר כו׳, עַיֵּן שָׁם וּבְתִשְׁבֹּכֶת כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה סִימָן נ׳, וְעַיֵּן סִימָן תרכ״ב (ס״ג):

א [בשו״ע] **לֵיל רֹאשׁ הַשָּׁנָה כו׳.** הַמְנָהָג שֶׁמִּתְפַּלְּלִים מִתּוֹךְ הַסִּדּוּר אַף שֶׁלֹּא בֵּרְכוּ עֲדַיִן בִּרְכַּת מְאוֹרֵי הָאֵשׁ. וְכָתַב בִּרְכֵי יוֹסֵף (סק״ב) שֶׁצָּרִיךְ עִיּוּן לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב בִּבְרְכֵי יוֹסֵף סִימָן תרצ״ג (סק״א) [דְּרִבְוָתָא קַמְאֵי] וּבְתַרְאֵי סְבִירָא לְהוּ שְׁאֵין לְהָנוֹת מֵהָאוֹר קֹדֶם בְּרָכָה, עַיֵּן שָׁם. אַף גַּם שָׁם בְּקְרִיאַת מְגִלָּה אֵין נוֹהֲגִין לוֹמַר תְּחִלָּה בִּרְכַּת הָאוֹר, וְעַיֵּן שָׁם, וְכָאן נִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי לְהָקֵל טְפֵי שְׁאֵין זֶה הֲנָאָה גְּמוּרָה דְּקָצַת שְׁגִזְרָה בְּפִיו, וּמִכָּל מָקוֹם רָאוּי לְכַתְּחִלָּה לְמִי שֶׁשָּׁגוּר בְּפִיו הַתְּפִלָּה [שֶׁיֹּאמְרֶנָּה] בְּעֵל פֶּה. וְאָמְנָם נִרְאֶה דְּמִיָּד שֶׁמַּבְדִּיל בְּתְפִלָּה

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(ו) אֲבָל בַּלַּיְלָה שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּוַדַּאי אָסוּר לְהִתְעַנּוֹת לְכֻלֵּי עָלְמָא כְּמוֹ בְּשְׁאָר יוֹם טוֹב: (ו) **רַק צָרִיךְ הַתָּרָה וְכו׳.** עַיֵּן יוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רי״ד (ס״א) דְּמַשְׁמַע שָׁם דְּמִנְהָג שֶׁל מִצְוָה שֶׁנַּעֲשָׂה כְּנֶדֶר הוּא רַק כְּשֶׁהֶרְגֵּל בָּהּ, אוֹ אֲפִלּוּ פַּעַם אַחַת וְחָשַׁב בְּשָׁעַת מַעֲשֶׂה שֶׁיִּנְהֹג כֵּן לְעוֹלָם, אֲבָל בְּלָאו הָכִי אֵין נַעֲשֶׂה כְּנֶדֶר עַל יְדֵי שֶׁעָשָׂאהּ פַּעַם אַחַת: **ג** (ז) **תַּעֲנִית חֲלוֹם.** וְאִם הוּא סָפֵק אִם הוּא מֵהַחֲלוֹמוֹת שֶׁמִּתְעַנִּים בְּשַׁבָּת, אֵין לְהִתְעַנּוֹת: (ח) **שְׁנֵי הַיָּמִים וְכו׳.** דְּתַרְוַיְיהוּ הֵן כְּיוֹם אֶחָד, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן ת״ר (ס״א): (ט) **כָּל יָמָיו.** וּמִכָּל מָקוֹם מִי שֶׁאֵין יָרֵא לְנַפְשׁוֹ אֵין צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת וּכְדִלְעֵיל (ס״ב): (י) **יוֹם שֵׁנִי בִּלְבַד.** אֲבָל יוֹם רִאשׁוֹן לֹא יִתְעַנֶּה כְּלָל, (יא) לְפִי שֶׁיּוֹם הָרִאשׁוֹן הוּא דְּאוֹרַיְיתָא וְאֵינוֹ נִגְרָר אַחַר יוֹם שֵׁנִי, וְעַל כֵּן צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בּוֹ אֲפִלּוּ קִדּוּשׁ שֶׁל שַׁחֲרִית: (יא) **וְאֵין צָרִיךְ לְמֵיתַב וְכו׳.** אֲפִלּוּ (ה) חָל בְּשַׁבָּת: (יב) **דְּהָא יֵשׁ אוֹמְרִים דְּמִצְוָה לְהִתְעַנּוֹת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה.** וְאַף דְּאֵין הֲלָכָה כֵּן וּכְדִלְעֵיל בְּסָעִיף א׳, מִכָּל מָקוֹם עַל כָּל פָּנִים לֹא נַחֲזִיק זֶה לַעֲבֵרָה שֶׁיְּצָטָרֵךְ אַחַר כָּךְ לְהִתְעַנּוֹת עַל זֶה בַּחֹל. מִי שֶׁקִּבֵּל עָלָיו לְהִתְעַנּוֹת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, (ט) אֵינוֹ דּוֹמֶה לְמִי שֶׁקִּבֵּל עָלָיו לְהִתְעַנּוֹת בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב דְּאֵין

שַׁעַר הַצִּיּוּן

צָרִיךְ לְהַזְכִּיר בּוֹ מַעֲנֵנוּ שֶׁל יוֹם. וְעַל כָּרְחֵךְ כִּדְפַרְשִׁתִּי דְּהָא דְּקָאָמַר שֶׁהוּא דְּאוֹרַיְיתָא אֵיּוֹם קָאֵי, וּכְרוּר בְּעָזְרַת ה׳ יִתְבָּרַךְ:

ג (ו) כֵּן נִרְאֶה לִי כַּוָּנַת מַהַרַ״ם (מרוטנבורג ד״פ סי׳ נד) שֶׁהֵבִיא הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסָעִיף קָטָן ג׳, וְיוֹסֵר מֵעָלָיו קְשִׁיַּת הַמָּגֵן אַבְרָהָם שָׁם. גַּם לֹא אָבִין אֵיךְ הֵבִין דִּבְרֵי מַהַרַ״ם בְּאֹפֶן אַחֵר, שֶׁהִתְעַנָּה וְגַם קִדֵּשׁ, וַאֲפִלּוּ אִם תִּמְצֵי לוֹמַר שֶׁבְּדֵרֶךְ לְהוֹצִיא בְּנֵי בֵּיתוֹ וְלֹא שָׁתָה, אֵיךְ יָצָא בִּבְרָכָה בְּעֶלְמָא יְדֵי קִדּוּשׁ דְּאוֹרַיְיתָא, הֲלֹא (ז) פּוֹסְקִים: (ז) פּוֹסְקִים: (ח) פּוֹסְקִים: (ט) בֵּית יוֹסֵף (ד״ה כתב הכל בו), מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ח): **א (י)** פּוֹסְקִים: **א (יא)** פּוֹסְקִים:

Mishna Brura Memukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah